



Literatura a ideologia

Literatura i jej przekaz ideologiczny, nadczłowiek, superman, literatura masowa, kultura a natura, L. Althuser, P. Bourdieu, powieść produkcyjna

- Jeszcze o komediach romantycznych:

Komedie romantyczne z lat dziewięćdziesiątych nazywa się nowymi, new romances, gdyż zerwały ze stylem i ideologią komedii neurotycznych, zaprzestały opisu trudnych i burzliwych związków dwojga niezależnych partnerów, a zaczęły opowiadać historie wesoło-sentymentalne i słodko-krzepiące z morałami tak tradycyjnymi, jakby nigdy nie było kontrkultury, ideologii feministycznej i radykalnych ruchów społecznych. Stały się kinową oazą spokoju i konserwatyzmu, miejscem chwilowego schronienia przed konsekwencjami burzliwych przemian światopoglądowych i społecznych. Swój renesans komedia romantyczna zawdzięcza także, jak mi się zdaje, nadmiernej ekspansji "męskich" filmów akcji, pełnych brutalności, przemocy i komputerowych fajerwerków, zmęczeni nimi widzowie zaczęli tęsknić za "kobięcym" kinem - eleganckim, dowcipnym i sentymentalnym.

- Z: <https://kultura.onet.pl/film/wiadomosci/all-you-need-is-love-czyli-o-filmowej-komedii-romantycznej/e78xcqg>

Komedia romantyczna jest 'a-polityczna'

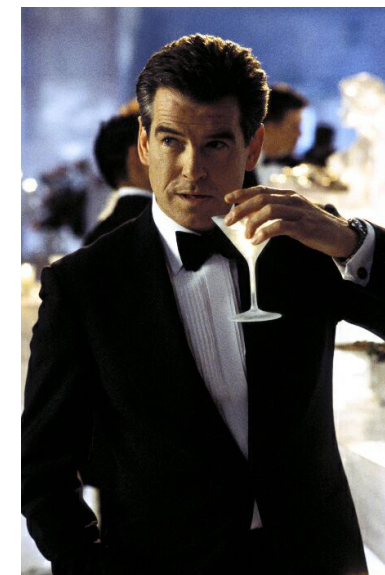
I przez to ideologiczna... a co jak widać
ideologię w tekstach literackich/
filmach?

Ideologia w dziele literackim

- *„zespół idei dających się uogólnić na podstawie dzieła literackiego, odnoszących się do rzeczywistości, zwłaszcza do sfery życia zbiorowego i społecznego, stanowiących ich interpretacje i ocenę oraz wynikający z tej oceny program działania. Idzie więc nie o przedstawione problemy, ale o zajmowane wobec nich stanowisko. Idee mogą być w dziele wywiedziane wprost jako zdania ogólne, stanowiące deklaracje autora lub tej postaci w utworze, której wypowiedzi reprezentują jego stanowisko (porte parole)” (Jaworski 2007, 86).*

James Bond

- Konstrukcja fabuły:
- Skontrastowanie postaci (fizyczne, psychologiczne, moralne)
- Wykorzystanie sposobów mówienia (w narracji), zachowania się, kolorystyki
- Lęk, projektowanie neuroz społecznych jako podstawa narracyjna



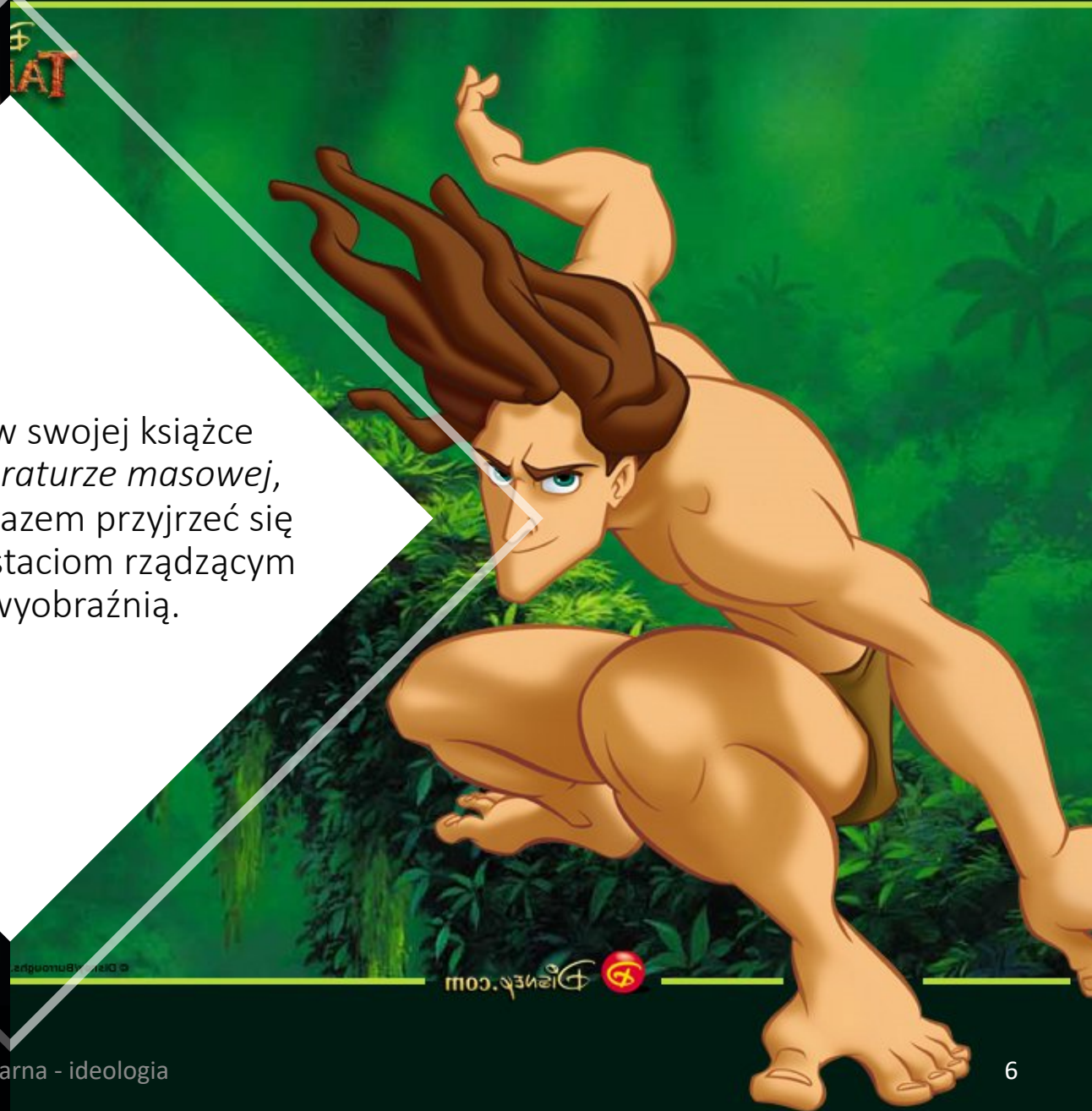
ALEKSANDER DUMAS

Eco Umberto w swojej książce *Superman w literaturze masowej*, postanowił tym razem przyrzeć się powieściom i postaciom rządzącym masową wyobraźnią.

Kto pokonał SUPERMANA?

Tom I

Kultura popularna - ideologia





Umberto Eco

- **pisarze tworzyli od wieków mit nadczłowieka i doskonalili swoje techniki, aby zakorzenić go w naszej świadomości. Analizując utwory z różnych epok, zabiera nas w niezwykłą podróż w czasie, w której spotkamy takie postaci, jak agent 007 James Bond, Tarzan, Fantomas, Arsene Lupin czy hrabia Monte Christo.**

Henryk
Markiewicz w
*Wymiarach
dzieła
literackiego*
(1996, tom IV)

- Termin IDEOLOGIA „*ukuty na przełomie XVIII i XIX wieku przez Destutta de Tracy dla nauki o ideach jako treściach świadomości — należy do najbardziej wieloznacznych w arsenale terminologicznym nauk społecznych*” s. 200.

Na ogół przez ideologię rozumie się uporządkowany zbiór takich idei (tj. twierdzeń ogólnych opisujących, interpretujących i oceniających rzeczywistość oraz wynikających stąd dyrektyw działania), które są zgodne z uświadomionymi lub nieświadomionymi potrzebami interesami określonej grupy społecznej i sprowadzalne ostatecznie do jej usytuowania klasowego

Jak wypowiada się ideologia w dziełach literackich?

- Deklaracja ideologiczna autora (refleksje społeczno-obyczajowe w powieści tendencyjnej);
- Zasada „osłodzonej pigułki”: czyli ornamentacja, zawoalowanie bezpośrednich poglądów (Nie zdoła ogień ani miecz powstrzymać myśli w biegu” tok jambiczny, metonimia ognia i miecza, metafora biegu (o roli postępu intelektualnego)
- Pełna literacka transpozycja wypowiedzi ideologicznej występuje wtedy, gdy cały tekst za pomocą wszystkich swych warstw: brzmieniowych, stylistycznych, znaczeniowych i obrazowych tworzy skomplikowana wypowiedź ideologicznie nacechowaną.

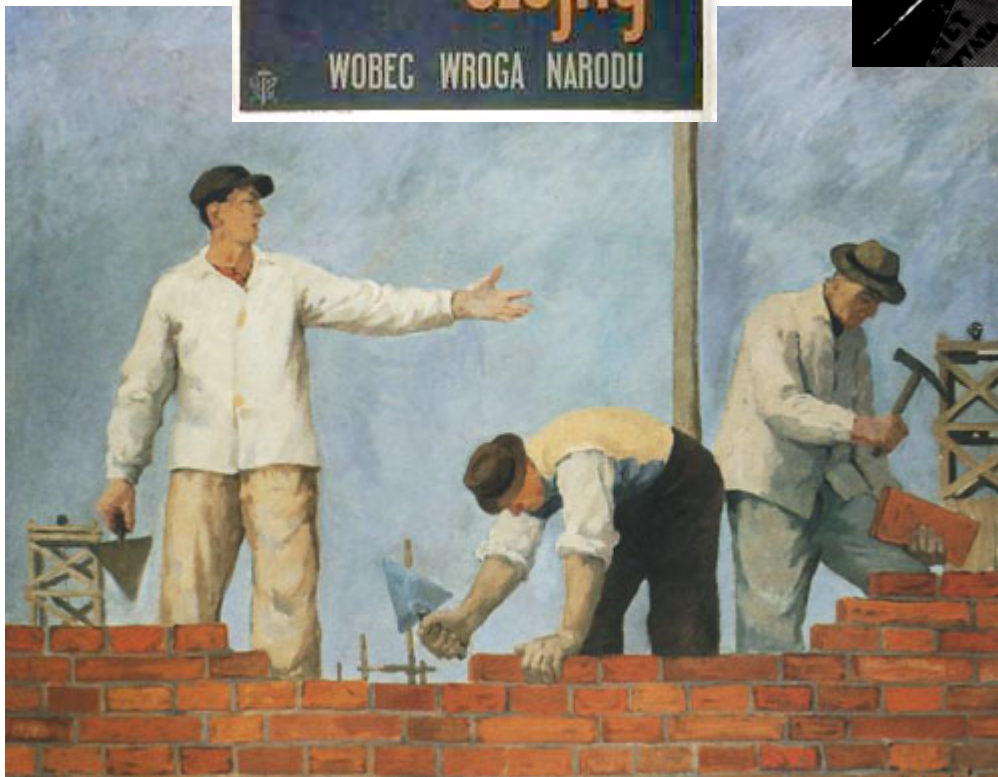
Przykład: „produkcyjniak”

- **Produkcyjniak** – gatunek powieści (powieść produkcyjna) lub filmu, realizujący założenia poetyki realizmu socjalistycznego, poświęcony tematowi socjalistycznej przebudowy kraju. Wzory dla tego gatunku ukształtowały się w ZSRR i zostały zaszczepione na gruncie polskim wraz z proklamowaniem socrealizmu



Cechy powieści produkcyjnej

- Miejscem akcji był wielki plac budowy, fabryka, stocznia, kopalnia itp.
- Akcja rozpoczynała się najczęściej około roku 1949, w czasie rozpoczynającym ważne przedsięwzięcie np. realizację planu sześcioletniego.
- Istniał wyraźny podział na bohaterów pozytywnych (funkcjonariusze idei, członkowie kolektywu, poświęceni sprawom swojego miejsca pracy, pełni wiary i nieczuli na trudy, zawdzięczający swoje sukcesy Polsce Ludowej) i negatywnych (wrogowie klasowi, obcokrajowcy, agenci obcego wywiadu, przedwojenni kapitaliści, wrogowie ustroju). Bohaterowie pozytywni zawsze zwyciężali.
- Bohaterowie negatywni nie mieli możliwości przedstawienia swojej racji w dyskusji, czytelnik nie poznawał ich motywów działania.
- Schematyczna fabuła, wzorce postaci i poruszane problemy.
- Rzeczywistość widziana jako pole walki pomiędzy starym a nowym porządkiem.
- Wszechwiedzący narrator, dominacja stylu gazetowego

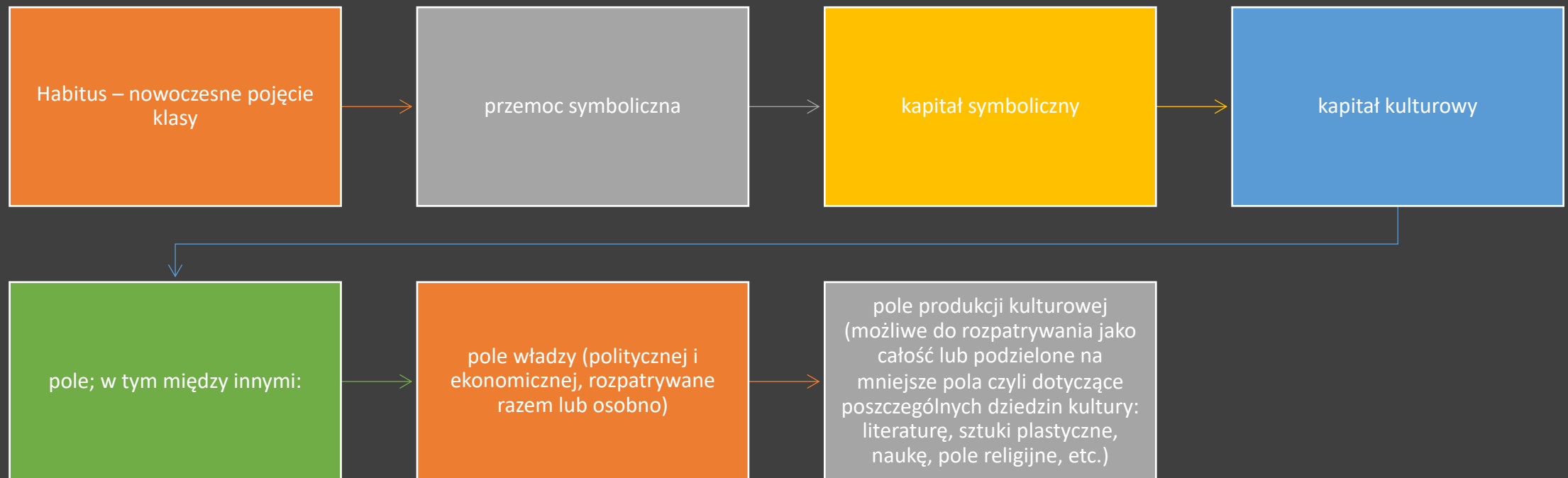


Teoretycy ideologii: Louis Althusser

nasze pragnienia, wybory, zamiary, upodobania, sądy itd., są konsekwencją naszych praktyk społecznych

praktyka ideologiczna zawiera w sobie asortyment instytucji nazwanych przez Althussera **Ideologicznymi Aparatami Państwa (IAP)**; zawierają się w nich: rodzina, media, organizacje religijne i – co najważniejsze – system edukacyjny, jak również idee, które je propagują.

Teoretycy ideologii: Pierre-Félix Bourdieu



Budowanie opozycji, na podstawie których tworzy się nasz stosunek do ciała (Pierre Bourdieu)

- Góra
 - Prawe
 - Męskie (publiczne, religijne, oficjalne)
 - Słońce
 - Zewnętrzne
 - Kultura
- Niskie
 - Lewe (zwrot ku wewnątrz)
 - Kobięce (poufne, magiczne, zwyczajne, domowe)
 - Noc
 - Wewnętrzne
 - Natura

Niezauważalny charakter ideologii – krytycy

- **Michel Foucault**
- *Slavoj Žižek, Wzniosły obiekt ideologii, 2001*
- **Judith Butler**
- **Gayatri Spivak**
- Mniej więcej 10 lat temu pojawiła się znakomita reklama piwa. Pierwsza część opowiada fabułę znanej baśni: dziewczyna idzie wzdłuż strumienia, widzi żabę, delikatnie bierze ją na kolana, całuje i żaba zamienia się w pięknego młodzieńca. Ale na tym nie koniec: młody człowiek spogląda na dziewczynę pożądliwie, przyciąga ją do siebie, całuje - a ona zamienia się w butelkę piwa, którą młodzieniec triumfalnym gestem chwytą w dłoń... Dziewczyna marzy o żabie, która naprawdę jest chłopakiem, a chłopak o dziewczynie, która naprawdę jest butelką piwa: miłość i uczucie dziewczyny (symbolizowane przez pocałunek) mogą zamienić żabę w pięknego mężczyznę, a miłość i uczucie mężczyzny mogą zredukować kobietę do "częściowego obiektu", jak to nazywa psychoanaliza, czyli "tego w tobie, co każe mi cię pożądać".

RAMBO – opowieść o erze Regana

<https://www.youtube.com/watch?v=vN2or9eF8Q8>





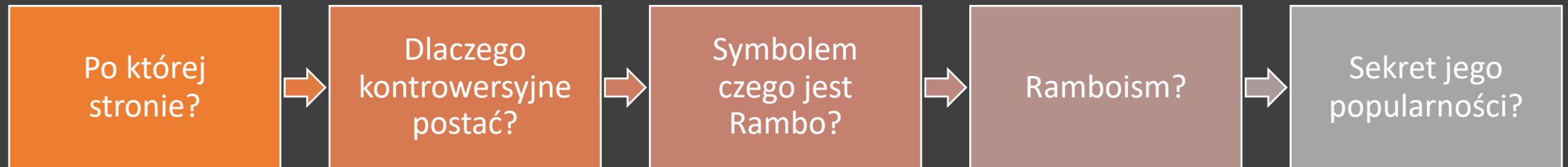
Trailer: Rambo

<https://www.filmweb.pl/video/zwiastun/nr+2+polski-13765>

- **Sylvester Stallone**

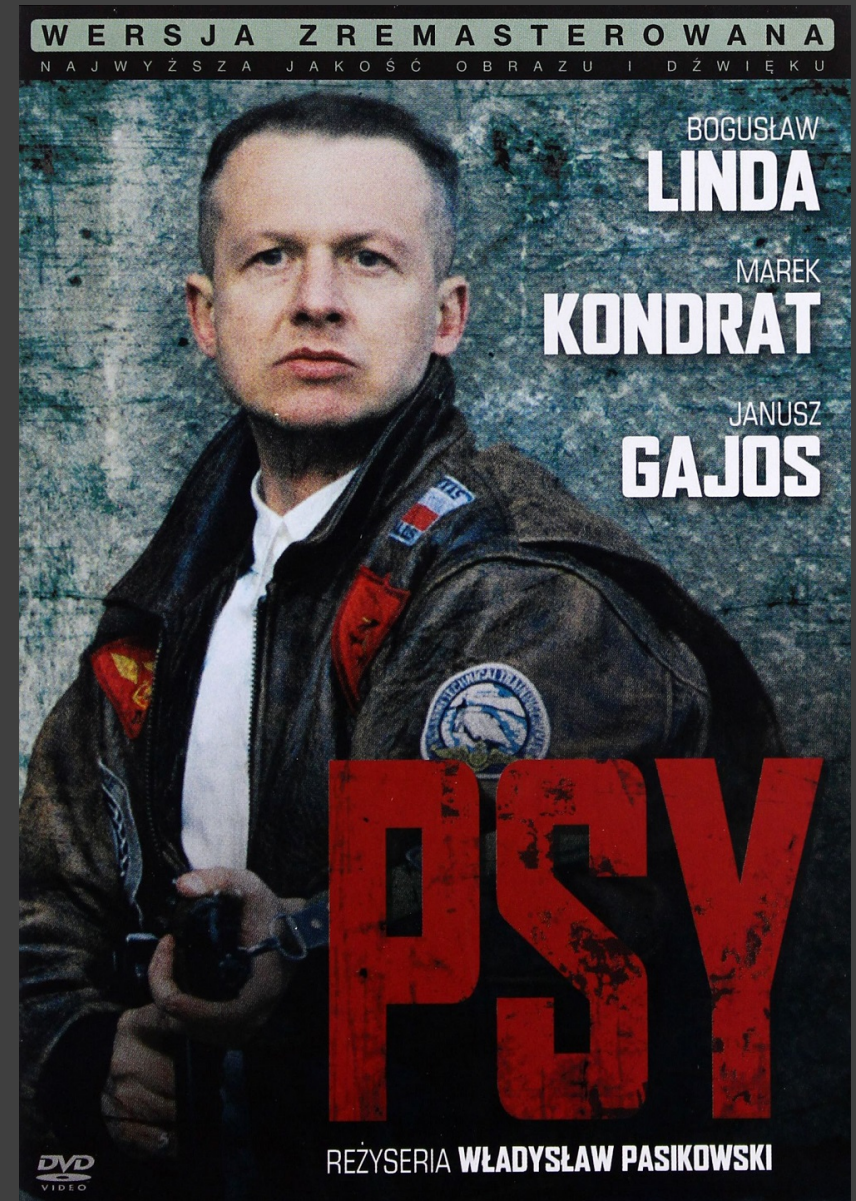
- John J. Rambo (Sylvester Stallone), rezerwista amerykański, dawny żołnierz US Army Special Forces, weteran wojny wietnamskiej przybywa do małego miasteczka w stanie Waszyngton, by odwiedzić Dolmora Berry'ego, ostatniego z żyjących przyjaciół z oddziału. Na miejscu dowiaduje się, że Berry zmarł na raka, wywołanego kontaktem z pestycydami rozsypanymi w Wietnamie przez amerykańskie bombowce. Wstrząśnięty Rambo wędruje przed siebie, zachodząc po drodze do miasteczka Hope, gdzie zaczepia go tamtejszy szeryf Will Teasle (Brian Dennehy). Szeryfowi nie podoba się, że na jego terenie pojawił się obcy włóczęga i niedwuznacznie sugeruje Rambo, by wsiadł do policyjnego auta. Wywozi go za miasto, jednak ten postanawia wrócić do Hope. Widząc to, szeryf również zawraca i aresztuje bohatera pod zarzutem włóczęgostwa. Rambo trafia na posterunek policyjny, gdzie zostaje w brutalny sposób potraktowany jak groźny bandyta. Kiedy jeden z policjantów chce go złośliwie ogolić na sucho, pamięć podsuwa Johnowi traumatyczne wspomnienia z tortur w Wietnamie. Rambo w brawurowy sposób ucieka z komisariatu, jednocześnie atakując policjantów. Wywołuje tym samym wojnę z lokalnym wymiarem sprawiedliwości; ta rozgrywa się w pobliskim lesie. Na pomoc policjantom z miasteczka Hope przybywa były dowódca Rambo – pułkownik Samuel Trautman (Richard Crenna), który jednak rozwiewa nadzieje na łatwe schwytanie komandosa. Do akcji więc wkracza także policja stanowa oraz Gwardia Narodowa.

Rambo: jaka wojna?

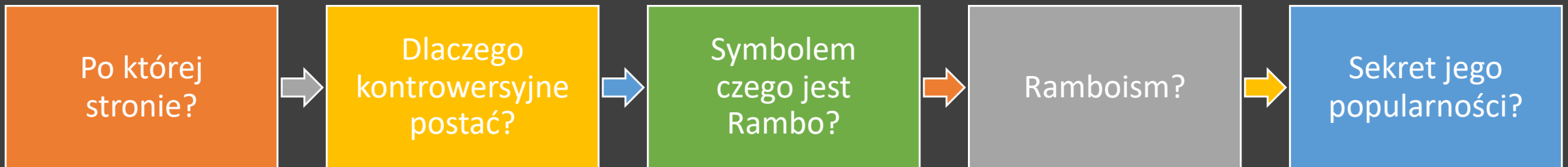


Polska kultura popularna

- Władysław Pasikowski Psy
- <https://www.youtube.com/watch?v=C6agnF7iXwc>



Psy: jaka “wojna”?



”ideologia” i nasze lektury

Jak tworzymy “tożsamość”:

<http://www.bc.ore.edu.pl/Content/666/popkulturowe+ramy+tosamoci.pdf>

Ideologia i film (o Slavoju Žižku): http://ekrany.org.pl/kino_wspolczesne/trzecia-pigulka-kino-w-teorii-slavoja-zizka/

O komedii romantycznej (z 2004 roku): <https://kultura.onet.pl/film/wiadomosci/all-you-need-is-love-czyli-o-filmowej-komedii-romantycznej/e78xcqg>

Jak widać ideologię w naszych:

Ulubionych komediach romantycznych?

Ulubionych historiach o morderstwie?